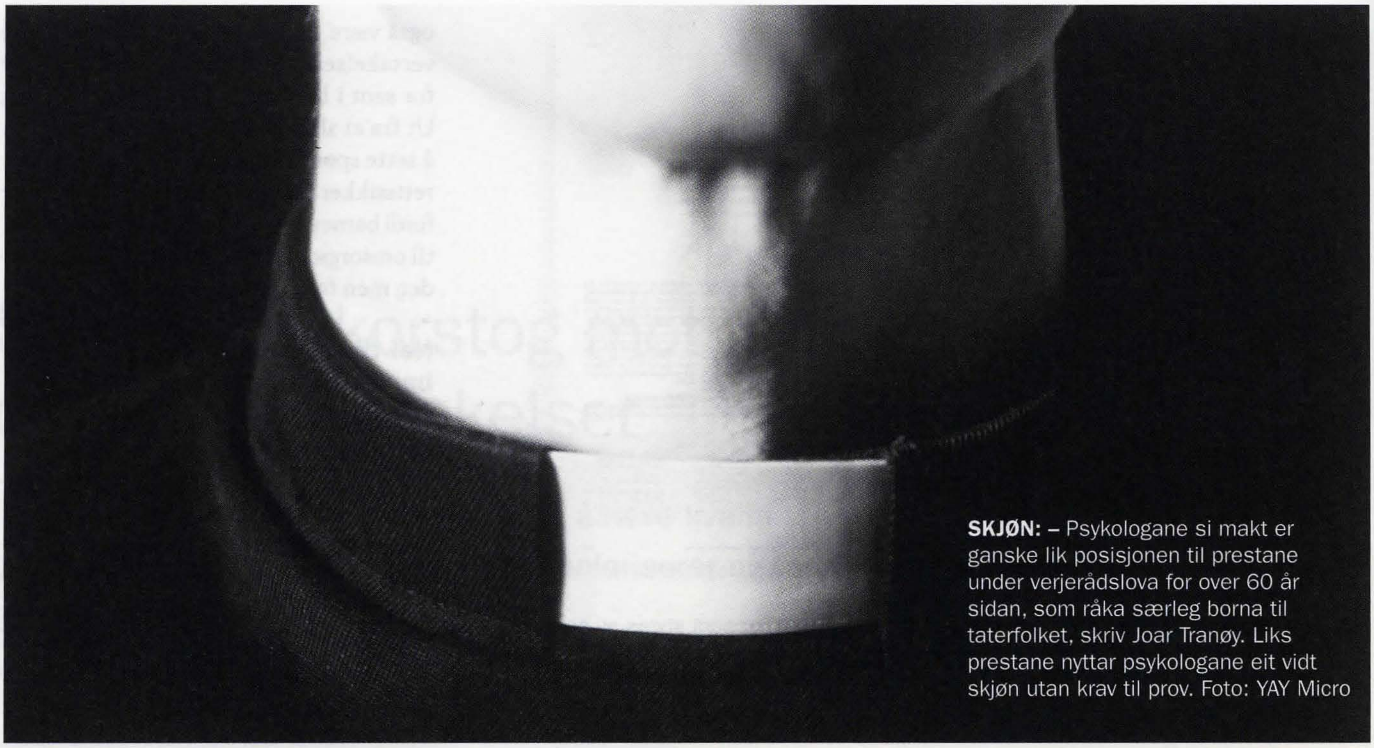

SKJØN: – Psykologane si makt er ganske lik posisjonen til prestane under verjerådslova for over 60 år sidan, som råka særleg borna til taterfolket, skriv Joar Tranøy. Liks prestane nyttar psykologane eit vidt skjøn utan krav til prov. Foto: YAY Micro

Auka psykologmakt i barnevernet

Prinsippet om utviklingsfremjande tilknyting vil medføra fleire omsorgsovertakingar. Likskapen med presteskapet si handsaming av taterfolket er slåande.

Joar Tranøy
Forskar og psykolog

DEBATT: SAKKYNDIGHET I BARNEVERNSSAKER

Makta til psykologane i norsk barnevern har auka sterkt dei siste 20 åra. Auken kjem fyrst og fremst av barnevernlova av 1992 og opprettinga av fylkesnemnda der psykologane har ein markant posisjon.

Deltakinga i fylkesnemnda er at dei som fagkunnige medlemer i nemnda tek avgjerder i saker der born vert fjerna frå foreldra sine. Samstundes er psykologar i regelen sakkunnige i saksførebuing. Rolla til psykologane er diagnostisk. Dei sakkunnige psykologane er som regel kliniske spesialistar utan skolering i utgreiingsmetode, til dømes kjeldekritikk. Rapportane manglar vitskapleg validitet og reliabilitet, og det trugar rettstryggleiken til born og foreldre.

> Raundalen & Co vil redda barn som lever under «utviklingshemmende omsorgsbetingelser». Dette psykologskapte omgrepet vil truleg føra til fleire omsorgovertakingar

Eit vidt skjøn utan krav til prov

Psykologane si makt er ganske lik posisjonen til prestane under verjerådslova for over 60 år sidan, som råka særleg borna til taterfolket. Til liks med prestane nyttar psykologane eit vidt skjøn utan krav til prov. Prestane nytta sin autoritet til å ta born frå foreldre etter påstandar om sedløyse. Kriteria for inngrep var diffuse moralske omgrep som «sædelig Fordærvelse» (§ 1a) og «sædelig forkomne» (§ 1b). Minst 1500 taterborn vart plasserte anten i fosterheim eller barneheim i perioden 1900–1970. Psykologane si tilnærming er å gripa inn med førebyggjande omsorgsovertaking på grunnlag av det dei meiner kan vera «manglende utviklingsfremmende tilknytning». Psykologekspertane meiner barnet må vernast mot framtidig skadeleg utvikling.

Psykologisering tek no vekk fokus på at dei fleste klientar i barnevernet slit med dårleg økonomi og marginalisering. Befring-utvalet slo dette fast for 10 år sidan. Utvalet meinte at styresmaktene ikkje synte vilje til å vedgå fattigdomsproblem i Noreg.

Flaggsak: Å redusera det biologiske prinsippet

Oppretting av «Forum for sakkyndige psykologer» (FOSAP) i 1994 har gjeve psykologprofesjonen ei strategisk posisjon til departementet. Ei av flaggsakene er å redusera det biologiske prinsippet i lovverket. FOSAP utarbeidde eit notat til departementet om det biologiske prinsippet i 2002 og konkluderte med at:

> Det er gruppas oppfatning at det biologiske prinsippet får for stor vekt i forhold til hensynet til barnets beste i noen av de alvorligste sakene, på tross av formuleringene i Lov om barneverntjenester § 4–1. Vi vil derfor anbefale at adgangen til å kunne la det biologiske prinsippet vike i enkeltsaker presiseres ytterligere i denne paragrafen.

Nedtoninga av det biologiske prinsippet står i motsetnad til teksten i lovforarbeidet til barnevernlova av 1992:

> Det er et grunnleggende prinsipp i vårt samfunn at foreldrene selv sørger for sine barn. Selv om det påvises svikt hos foreldrene i deres forhold til barn – kanskje problemer av alvorlig karakter – er utgangspunktet derfor at problemene primært bør søkes bedret ved hjelpetiltak. Et annet utgangspunkt ville bryte radikalt med de rådende normer i dag.

Fleire omsorgovertakingar

Raundalen-utvalet vil innføre prinsipp om utviklingsfremjande tilknyting. Det vil medføra fleire omsorgsovertakingar. Likskapen med presteskapet si handsaming av taterfolket er slåande. Raundalen & Co vil redda barn som lever under «utviklingshemmende omsorgsbetingelser».

Dette psykologskapte omgrepet vil truleg føra til fleire omsorgovertakingar, grunna heimel i barnevernlova av 1992 § 4–12, som legg opp til framtidsvurdering. Psykologane vil ikkje skjøna at det er ei stor påkjenning for borna å verta fjerna frå foreldra sine, og at desse skadeverknadene vert feilvurderte som konsekvens av manglande omrorg frå foreldra si side.

joartranoy@hotmail.com

Lektor i psykologi

I likhet med matematikk, språk og historie bør psykologi være allmennkunnskap for norsk ungdom.

Reidulf G. Watten
Professor i psykologi, Høgskolen i Lillehammer

DEBATT: PSYKOLOGI I SKOLEN

Norsk videregående skole (VGS) skal forberede ungdom til yrkesliv og studieliv. Verktøykassen er betydelig. Vi finner blant annet idrettsfag, design, musikk, drama, helse, elektro, medier, restaurant, bygg og anlegg, men også studiespesialiserende fag som matematikk, naturfag, samfunnsfag, norsk og engelsk. Men psykologi – kunnskapen om mennesket på vitenskapelig grunn i Einar Gerhardsens presise definisjon – glimrer med sitt fravær. Vi finner riktignok elementer av psykologi i fag som medier, kunstfag og helse, og noen få videregående skoler har psykologi som valgfag i 2. og 3. året. Men de som underviser i fagene, har ikke psykologiutdannelse.

Stor interesse

Når vi ser den store interessen for faget, psykologiens samfunnsmessige betydning og viktigheten av generell evidensbasert menneskekunnskap, burde psykologi vært obligatorisk VGS-fag for lengst. Vi står overfor store kulturelle og miljømessige utfordringer, og beslutningene som tas, må være godt fundert i kunnskapen vi har også om mennesker.

Psykologi er mer enn helse og her har både Psykologforeningen og profesjonsstudiene i psykologi trolig bidratt til en forsnevring av folks oppfatning av hva psykologi er og hva faget kan bidra med. Kunnskap om det normale menneske er like viktig som kunnskap om psykiske helsevansker og terapi. I likhet med matematikk, språk og historie bør psykologi være allmennkunnskap for norsk ungdom

> Kunnskap om det normale menneske er like viktig som kunnskap om psykiske helsevansker og terapi

Lektor

Hvem skal undervise i psykologi? Psykologer selvsagt, men de er en mangelvare, og de fleste forblir i helsevesenet. Det utdannes imidlertid ganske mange med mastergrader i psykologi, og de dekker et bredt felt: Helse, nevro, samfunn, kultur, miljø m.m. De har dessuten en 3-årig bachelor i psykologi fra før. Med master på toppen bør dette gi et godt faglig grunnlag for å være VGS-lektorer i psykologi. Her bør det være felles interesser mellom mastere og profesjonsutøvere i psykologi – en vinn-vinn-situasjon. Masterne blir ikke konkurrenter, men viktige samarbeidspartnere. Det kan utvide fagets «armslag» og ikke minst demme opp for at andre og langt mindre kvalifiserte profesjoner opptrer som mini-psykologer.

Lærebøker er ikke noe problem, det finnes flere grunnbøker som med litt innholdsmessig forenkling kunne passe utmerket. Det er bare å gå i gang med planarbeidet – slikt tar jo tid i det norske utdanningsbyråkrati.

reidulf.g.watten@hil.no